

Pieņemts spriedums lietā par trešo personu iestāšanos laulības šķiršanas vai neesamības lietās

2011. gada 20. oktobrī Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2010-72-01 „Par Civilprocesa likuma 78. panta trešās daļas pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 96. pantam”.

Par personas tiesībām uz taisnīgu tiesu un privātās dzīves neaizskaramības nodrošināšanu, nepārkāpjot citu personu tiesības aizstāvēt savas intereses taisnīgā tiesā.

Apstrīdētā norma

Civilprocesa likuma 78. panta trešās daļas pirmais teikums: „Trešās personas var iestāties lietā, pirms ir pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības pirmās instances tiesā”.

Lietas fakti

Pieteikumu iesniedzēji – Ilvars Gudrimovičs un Natalija Grevcova – norāda, ka pamattiesību aizskārums radies, jo lietās par laulības šķiršanu un laulāto mantas dalīšanu kā trešā persona tika pieaicinātas kredītiestādes. Tiesa neesot ņēmusi vērā Pieteikumu iesniedzēju iebildumus pret trešās personas pielaišanu viņu laulības šķiršanas lietās.

Civilprocesa likums paredz aizliegumu sadalīt no ģimenes tiesiskajām attiecībām izrietošus prasījumus. Tāpēc laulāto mantas dalīšanas prasījumi tiek izskatīti kopā ar prasījumu par laulības šķiršanu.

Konstitucionālā sūdzība

Pieteikumu iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam (tiesības uz taisnīgu tiesu) un 96. pantam (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību), jo:

- trešo personu institūts civilprocesā nerasniedzot leģitīmo mērķi – palielināt tiesas procesa efektivitāti un nodrošināt lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā;

- apstrīdētā norma esot nesamērīga, jo labums, ko iegūst sabiedrība, esot mazāks par Pieteikumu iesniedzēju pamattiesību ierobežojumu;
- trešās personas neiestāšanās lietā neatņemot tai tiesības rūpēties par savām interesēm citādā veidā;
- Pieteikumu iesniedzējiem neesot tiesību iesniegt blakus sūdzību par tiesas lēmumu pieaicināt vai pielaist lietā trešo personu;
- laulības šķiršanas lietās nedrīkstot piemērot atklātuma principu.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par tiesībām uz taisnīgu tiesu

Apstrīdētā norma ietver vispārīgu principu, ka trešā persona var iestāties civillietā [10.1]. Tā attiecas ne vien uz civillietām, kas tiek izskatītas atklātās tiesas sēdēs, bet arī uz slēgtās tiesas sēdēs izskatītām lietām [8.2].

Pusēm nav tiesību atsevišķi pārsūdzēt lēmumu par trešās personas pieaicināšanu vai pielaišanu lietā. Taču tās var iesniegt blakus sūdzību par tiesas lēmumu, kas kavē lietas tālāko virzību [10.3]. Tiesa katrā konkrētā gadījumā izvērtē, vai lēmums kavē lietas virzību.

Satversmes tiesa secināja, ka Pieteikumu iesniedzēju viedoklis par trešās personas iestāšanos lietā tika uzklauts un apstrīdētā norma viņiem ir piemērota. Taču apstrīdētā norma neierobežo Pieteikumu iesniedzēju tiesības uz taisnīgu tiesu. Līdz ar to Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam [10.3].

Par personas privātās dzīves neaizskaramību

Apstrīdētā norma ļauj tiesas procesā piedalīties personai, kura var veicināt objektīvu lietas izskatīšanu tiesā, sniedzot paskaidrojumus un izsakot savu viedokli par prasījumu. Apstrīdētās normas mērķis ir nodrošināt un aizsargāt trešo personu tiesības [17.1].

Pieteikumu iesniedzēju lietās trešās personas iestājās sakarā ar laulāto mantas dalīšanas prasījumu, jo bija skartas šo personu intereses. Taču laulības šķiršanas vai neesamības

lietās par trešajām personām var tikt atzītas arī personas, kuru intereses skar kāds cits no ģimenes tiesiskajām attiecībām izrietošs prasījums. Šo prasījumu izskatīšanu vienā procesā reglamentē Civilprocesa likuma 238. panta pirmās daļas 6. punkts, ko Pieteikumu iesniedzēji nav apstrīdējuši Satversmes tiesā [14].

Satversmes tiesa secināja, ka tikai izvērtējot apstrīdēto normu kopsakarā ar Civilprocesa likuma 238. panta pirmās daļas 6. punktu, ir iespējams noteikt, vai trešo personu iestāšanās minētajās civillietās pārkāpj pušu tiesības uz privāto dzīvi. Ievērojot ciešās saistības koncepciju un procesa ekonomijas principu, Satversmes tiesa vērtēja apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 96. pantam kopsakarā ar Civilprocesa likuma 238. panta pirmās daļas 6. punktu [15].

Civilprocesa likuma 238. panta pirmās daļas 6. punkts nodrošina apstrīdētās normas mērķa īstenošanu laulības šķiršanas vai neesamības lietās [16].

Lai nodrošinātu Satversmes 96. pantā noteikto pamattiesību aizsardzību, likumdevējam vajadzētu pieņemt tādu normatīvo regulējumu, kas aizsargā personu privāto dzīvi un vienlaikus nodrošina līdzsvaru ar citu personu tiesībām lietās par laulības šķiršanu vai neesamību. Likumdevējs lietās par laulības šķiršanu vai neesamību ir paredzējis atkāpi no vispārējā tiesas sēžu atklātuma principa, proti, tās izskata slēgtās tiesas sēdēs [17.1].

Lietas izskatīšana slēgtā tiesas sēdē nenozīmē to, ka puses, kuru strīds tiek skatīts tiesā, būtu vienīgās tiesas sēdes dalībnieces. Slēgtā tiesas sēdē piedalās tiesa, tiesas sēdes sekretārs, nepieciešamības gadījumā arī tulks. Šādā tiesas sēdē piedalās lietas dalībnieki, tostarp, trešās personas, un citas personas, kuru klātbūtne nodrošina objektīvu lietas izspriešanu. Slēgtās tiesas sēdēs ir liegts piedalīties klausītājiem, tostarp plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem [17.1].

Trešo personu tiesības iestāties lietā nav absolūtas. Tiesa izlemj, vai izskatāmās lietas ietvaros trešās personas tiesības var tikt skartas un vai ir pieļaujama tās iestāšanās lietā [17.2].

Nedz apstrīdētā norma, nedz Civilprocesa likuma 238. panta pirmās daļas 6. punktā paredzētais prasības sadalīšanas aizliegums neliedz tiesai lietā par laulības šķiršanu vai neesamību noteikt, no kura brīža trešā persona var piedalīties lietā [17.2].

Satversmes tiesa secināja, ka, pieņemot lēmumu par trešās personas pieaicināšanu vai pielaišanu lietā, tiesai ir jārespektē ne vien trešās personas tiesības un likumiskās intereses, bet arī pušu tiesības uz privāto dzīvi. Tāpēc tiesai, pieņemot minēto lēmumu, ir pienākums lemt arī par piemērotāko brīdi, ar kuru trešā persona iestājas lietā [17.2].

Satversmes tiesa atzina Civilprocesa likuma 78. panta trešās daļas pirmo teikumu kopsakarā ar Civilprocesa likuma 238. panta pirmās daļas 6. punktu par atbilstošu Satversmes 96. pantam.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams. Tas stāsies spēkā dienā, kad tiks publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Sprieduma teksts ir pieejams arī Satversmes tiesas mājas lapā: <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv
67210274